

รายงานการวิจัยนั้นจะกล่าวถึงความมุ่งหมายของการศึกษา รากฐานต่าง ๆ ของการศึกษา ที่ได้เป็นแนวทางในการกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา ความมุ่งหมายของการศึกษาของ บางประเทศ ความมุ่งหมายของการศึกษาของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รายงานการวิจัยอันที่เกี่ยวข้อง

ความมุ่งหมายของการศึกษา

การศึกษาเพื่ออะไร หรือ อะไร เป็นความมุ่งหมายของการศึกษานั้นไม่อาจกล่าวแน่ชัดลงไปได้ ทั้งนี้เพราะการกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา มีรากฐานมาจากหลายสาขาวิชา เช่น สังคมวิทยา จิตวิทยา ปรัชญา มานุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ และ ประวัติศาสตร์ มีนักการศึกษาบางท่านได้พยายามกำหนดเป้าหมายของการศึกษาจากการวิเคราะห์ความเป็นมาของสังคม บางทีใช้ หลักการทางวิทยาศาสตร์ เข้ามาวิเคราะห์กิจกรรมของบุคคลในสังคม และ มีบางพวกที่อาศัยความรู้จากทางด้านจิตวิทยา

วัตถุประสงค์ของการถึงความมุ่งหมายของการศึกษานั้นก็เพื่อ เป็นเรื่องกำหนดหรือทำนายว่า ผลที่ได้รับจะเป็นไปในรูปใด และเมื่อใดถึงความมุ่งหมายแล้วก็ต้องพยายามไปให้ถึงจุดนั้น มิฉะนั้นจุดมุ่งหมายก็จะไร้ผล¹

ลักษณะของความมุ่งหมายของการศึกษา

จากข้อถกเถียงเกี่ยวกับเรื่องวัตถุประสงค์ของการศึกษานั้นได้มีแนวความคิดเป็นสองทาง คือ

1. วัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่กำหนดตายตัว (fixed) เป็นอุดมคติ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ปฏิบัติเกิดความมั่นใจในวัตถุประสงค์นั้น
2. วัตถุประสงค์แบบที่ยืดหยุ่นได้ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการที่เป็นปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะสิ่งแวดล้อมก็มีการเรียนรู้ก็ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

¹ John S. Brubacher, *op.cit.*, p.233.

พวกที่มีความเชื่อแบบแรกนั้นมีความเห็นว่า เมื่อสิ่งแวดล้อมในสังคมเปลี่ยนแล้วจึงอยู่เสมอ ซึ่ง
 ก็จะนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ทางการศึกษาย่อมไม่แน่นอนพอที่จะเชื่อถือเป็นวัตถุประสงค์ได้ แต่
 จริงแล้วสิ่งที่ควรนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ก็คือ สิ่งที่อยู่นอกเหนือความเปลี่ยนแปลงทั้งปวง คง
 เป็นสิ่งที่เป็นอุดมคติ และ สมบูรณ์แบบ

ส่วนพวกที่มีความเชื่อตามแบบที่สอง เห็นว่า วัตถุประสงค์ของการศึกษาคควรจะได้รับ การ ปรับ
 ปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมอยู่เสมอ ส่วนคิของวัตถุประสงค์นั้นก็คือ ครูผู้ก็ นักเรียน
 ก็ ได้เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน เกี่ยวกับปัญหาที่ตนเองได้เผชิญอยู่²

ประโยชน์ของวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เป็นเครื่องชี้ช่องทางที่จะไปสู่จุดหมาย
2. ช่วยให้เราทราบว่าควร จะเลือกชั้นค่า เน้นการอย่างไร จึงจะบรรลุวัตถุประสงค์
3. ถ้าได้ค่า เน้นการตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ อย่างค้แล้ว วัตถุประสงค์ก็จะเป็น
 เครื่องช่วยในการประเมินผลกิจกรรมที่ทำมาแล้ว

ความมุ่งหมายของการศึกษาของบางประเทศในภาคพื้นอาเซียบตะวันออกเฉียงใต้

การวางจุดหมายของการศึกษาให้เป็นไปในรูปใด ย่อมสะท้อนให้เห็นภาพหรือความเป็นไป
 และลักษณะประจำชาติของชาตินั้น เพื่อที่ว่าประเทศซึ่งตั้งอยู่ในภาคพื้นนี้ เกี่ยวกับกับประเทศไทย ก็ตั้ง
 เป้าหมายทางการศึกษาไว้ อย่างไร ผู้วิจัยจึงได้นำวัตถุประสงค์ทางการศึกษาของบางประเทศ เสนอ
 ไว้ดังต่อไปนี้

ประเทศปากีสถาน

ปากีสถานได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาของชาติไว้กว้าง ๆ ดังนี้

1. เพื่อเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพของแต่ละบุคคลในระบอบสังคม
 ประชาธิปไตย
2. เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรม ปู่ปลูกฝังการดำรงชีวิตแบบชาว

²

Ibid., pp.234-235.

อิสลามเพื่อประโยชน์ในการร่วมมือร่วมใจกันสร้างชาติ

3. เพื่อพัฒนาความสามารถในทางสติปัญญา การใช้มือ ตลอดจนบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล เพื่อร่วมมือในการพัฒนาประเทศ
4. เป็นการลงทุนด้านกำลังคน เพื่อสังคมที่รุ่งเรืองโดยให้มี เสรีภาพ ภราดรภาพ และ ความเสมอภาค³

ประเทศอินเดีย

วัตถุประสงค์ของการศึกษาของ ประเทศอินเดียมีดังนี้

1. เพื่อเป็นเครื่องมือในการยกระดับของสังคม และส่งเสริมความเป็นอยู่ของพลเมืองให้ดีขึ้น
2. เพื่อส่งเสริมระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย
3. เพื่อรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชาติ
4. ช่วยสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ⁴

สาธารณรัฐอินโดเนเซีย

สาระสำคัญของวัตถุประสงค์ของการศึกษาของอินโดเนเซีย มีดังนี้

1. เพื่อพัฒนาเอกลักษณ์ของคนในด้านการศาสนา คุณธรรม ความรักชาติ และความเข้าใจระหว่างชาติ
2. เพื่อพัฒนาความรู้ความคิด
3. เพื่อพัฒนาทักษะในการใช้มือ
4. เพื่อพัฒนาร่างกาย และ ความมั่นใจเป็นนักกีฬา
5. เพื่อพัฒนาความรู้หรือศาสตร์

³

T.W.G. Miller, Education in South-East Asia (Sydney: Ian Novak Co., 1968), p.36.

⁴

Ibid., p.70.

ในปี ค.ศ. 1965 อินโดเนเซียได้ปรับปรุงวัตถุประสงค์ทางการศึกษาของชาติใหม่ ดังนี้

เพื่อสร้างพลเมืองของอินโดเนเซียให้มีคุณภาพ และ มีความรับผิดชอบการพัฒนาประเทศอันเป็นระบอบสังคมนิยม การพัฒนาประเทศต้องคำนึงถึงทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ โดยยึดหลักปรัชญาชีวิต คือ

1. มีความเชื่อในพระเจ้า
2. มีมนุษยธรรม
3. มีความรักชาติ
4. มีความเป็นประชาธิปไตย
5. มีความเสมอภาค⁵

ประเทศสิงคโปร์

เป้าหมายของการจัดการศึกษาของประเทศสิงคโปร์ คือ

1. เพื่อพัฒนาเด็กคนทุกคน
2. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะทางด้าน การเกษตร การพาณิชย์ และ เทคโนโลยี
3. เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีของสังคม⁶

ประเทศมาเลเซีย

วัตถุประสงค์ทางการศึกษาของมาเลเซีย มีดังนี้

1. เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของมาเลเซีย โดยเฉพาะทางด้านภาษา

5

Ibid., p. 110

6

Ibid., p. 100

2. เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ⁷

ประเทศฟิลิปปินส์

วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาของฟิลิปปินส์ เพื่อ

1. ส่งเสริมคุณธรรม และ ให้ความเชื่อในพระเจ้า
2. พัฒนาบุคคลให้เป็นพลเมืองดี มีความรักชาติ และ บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ในระบอบสังคมประชาธิปไตย
3. ให้ความช่วยเหลือแก่ชนเผ่า มีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ และ รู้จักสงวนทรัพยากรของชาติ
4. รักษาความมั่นคงของครอบครัว และ รักสันติภาพ
5. ส่งเสริมวิทยาการด้านวิทยาศาสตร์ ศิลป และ วรรณคดี เพื่อการดำเนินชีวิตที่ดี⁸

สาธารณรัฐประชาชนจีน

วัตถุประสงค์ของการศึกษาของสาธารณรัฐประชาชนจีนก็เพื่อ

1. พัฒนาคุณธรรม สติปัญญา และ ร่างกาย
2. เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์
3. ให้พลเมืองเป็นผู้ที่มีความสามารถทั้งการใช้มือ และ การใช้สมอง⁹

ประเทศญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาของชาติไว้ทั้งสิ้น ๓ คือ

1. เพื่อพัฒนาความเป็นคนญี่ปุ่น
2. เพื่อให้รู้ถึงความก้าวหน้าของวิทยาการใหม่ ๆ ของประเทศแห่งตะวันตก¹⁰

7

Ibid., p. 164.

8

Ibid., p. 186.

9

Ibid., p. 221.

10

Ibid., p. 255.

ความมุ่งหมายของการศึกษาไทย

ระบบการศึกษาปัจจุบันของไทย เป็นผลสืบเนื่องมาจากยลิ่ง และ อิทธิพลต่าง ๆ รวมเข้าด้วยกันเป็นเวลาดึกคอกันมานาน ระบบการศึกษาของไทยตอนต้นนั้นคล้ายคลึงกับโรงเรียนวัดของยุโรปสมัยกลาง โรงเรียนเหล่านั้นมุ่งสอนศาสนา และ ถูกพันอยู่กับวัด หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ชี้ให้เห็นว่าระบบการศึกษาไทยสมัยนั้นไม่มีแบบแผนตายตัว และโรงเรียนก็สอนวิชาการเพียงไม่กี่วิชา ความมุ่งหมายของรัฐบาลได้แก่การสอนศีลธรรม และ หลักศาสนา และมุ่งให้การศึกษแก่เด็กผู้ชายเท่านั้น การอาชีวะก็มีฝึกฝนตนเองภายในครอบครัว เด็กหนุ่มได้รับการอบรมสั่งสอนให้ทำการเพาะปลูก ล่าสัตว์ อยู่ในและ ปฏิบัติงานทางช่างฝีมืออันเป็นพื้นฐานทั่วไป เด็กสาวได้รับการอบรมสั่งสอนให้ทำการ และปลูกทอผ้าบ้าน บุตรขุนนางและเจ้านายเท่านั้น ที่ได้ร่ำเรียนในทางศิลปศาสตร์ ซึ่งถือว่าเป็น " การศึกษาชั้นสูง "

การศึกษาในวัดได้ดำเนินติดต่อกันมาเป็นเวลาประมาณ 6 ศตวรรษ จากตอนต้นสุโขทัย (พ.ศ. 1800 - 1920) ถึงสมัยอยุธยา (พ.ศ. 1920 - 2310) สมัยธนบุรี (พ.ศ. 2310 - 2325) และถึงตอนต้นของสมัยรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325 - 2411)

ในระยะต้นกล่าวมานี้ ระบบการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก รัฐบาลกลางไม่ได้มีส่วนในการจัดการศึกษา เพราะถือเสียว่าเป็นหน้าที่ของวัด ดังนั้นพระเจ้าจึงเป็นผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาแก่ประชาชน

ใน พ.ศ. 2414 ได้มีการก่อสร้างโรงเรียนแบบใหม่หลังแรกขึ้นในพระบรมมหาราชวังของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โรงเรียนหลังนี้แตกต่างจากโรงเรียนที่เคยมีมาแต่ก่อน วัตถุประสงค์ของโรงเรียนก็คือการสั่งสอนอบรมเด็กให้มีความรู้ความสามารถพอที่จะเข้ารับราชการได้ โรงเรียนแบบโบราณนั้นมุ่งสอนให้เด็กมีความรู้หรืออ่านออกเขียนได้และมีความประพฤติดีเป็นส่วนใหญ่ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2440 เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับจากประเทศทวีปยุโรป ความมุ่งหมายของการศึกษาได้เพิ่มอีกอย่างหนึ่ง คือ เพื่อคัดเลือกบุคคลที่สามารถไปศึกษาในต่างประเทศ ทวีปยุโรป เพื่อช่วยให้งานข้าราชการก้าวหน้ายิ่งขึ้น ซึ่งก็จะเห็นได้ว่าความมุ่งหมายของการศึกษา ก็ยังเน้นเรื่องการเข้ารับราชการอยู่นั่นเอง

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 ระบบการศึกษาได้เปลี่ยนไปตามระบอบการปกครอง รัฐบาลประชาธิปไตยได้พยายามปรับปรุงการศึกษาอย่างมาก ระบบการศึกษา ได้หันมาเอาใจใส่ต่อการจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของบุคคลทั้ง ๆ ที่ความมุ่งหมายใหญ่ ที่มุ่งจะสนองความต้องการของสังคมโดยให้สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจ และ การปกครองของประเทศ ในระหว่างปี พ.ศ. 2474 - 2503 ได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติหลายฉบับ ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ ¹¹

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475

แผนการศึกษาชาติฉบับนี้ ประกาศใช้เมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2475 ได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาของชาติไว้ดังนี้

1. ความมุ่งหมายแห่งการศึกษาของชาติ คือ ให้พลเมืองทุกคนไม่เลือกเพศ ชาติ ศาสนา ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมแก่ลักษณะของตน คือ พหุสมรรถ แก่ภูมิปัญญา และ ทนตรหทัย เพื่อทุกคนได้เป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองในทางอาชีพ ทั้งคนเกิดมาสำหรับการกระทำ
2. เพื่อการอาชีพของตน บุคคลทุกชั้นควรได้รับการศึกษาทั้งสาขาวิชาและวิชาสามัญศึกษาทั้งสองฝ่าย ซึ่งกำหนดไว้เป็นขั้น ๆ ตามภูมิปัญญาและทนตรหทัย
3. เพื่อความสมบูรณ์แห่งพลเมืองสยาม ท่านให้จัดการศึกษาทั้งสามส่วนล้วนพอเหมาะกันคือ
  - (1) จริยศึกษาอบรมให้มีศีลธรรมอันดีงาม
  - (2) พหุวิชา ให้มีปัญญาความรู้
  - (3) พลศึกษา ยึดหลักให้เป็นผู้มีร่างกายสมบูรณ์¹²

¹¹ กองวางแผนการศึกษา, การมัธยมศึกษา การวางแผนกำลังคน และ การศึกษาในประเทศไทย เอกสารอันคับสอง (พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2509), หน้า 1-2.

¹² กรมวิชาการ, เอกสารชุดพัฒนาการศึกษาอันคับที่ 1 ความเป็นมาของแผนการศึกษาชาติ (พระนคร: โครงการพัฒนาการศึกษา, 2503), หน้า 57.

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479

ต่อมารัฐบาลเห็นเป็นการสมควรที่จะปรับปรุงแผนการศึกษาชาติให้เหมาะสมแก่กาลสมัยยิ่งขึ้น โดยมีความมุ่งหมายดังนี้

1. รัฐบาลมีความมุ่งหมายที่จะให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษา เพื่อจะได้ทำหน้าที่พลเมืองตามระบอบรัฐธรรมนูญได้เต็มที่ และ เพื่อทุกคนจะได้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและตนเองตามหน้าที่
2. เพื่อให้ได้ประโยชน์ตามหน้าที่ กุศุมครกุศธิดาพึงได้รับการศึกษา ทั้งสองสถาน คือ สามัญศึกษาวิชา
3. เพื่อความสมบูรณ์แห่งการศึกษาทั้งสองสถานนั้น ได้จัดการศึกษา ทั้งสามส่วน คือ
  - (ก) พุทธิศึกษา ให้มีปัญญาความรู้
  - (ข) จริยศึกษา ให้มีศีลธรรมอันดี
  - (ค) พลศึกษา ให้มีร่างกายสมบูรณ์¹³

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494

ความแผนการศึกษาชาตินี้ได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาไว้ดังนี้

1. รัฐบาลมีความมุ่งหมายให้พลเมืองได้รับการศึกษาที่เหมาะสมแก่อัตภาพเพื่อทุกคนได้เป็นพลเมืองดี มีร่างกายแข็งแรง และ พละทานามัยสมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถที่จะประกอบอาชีพและจิตใจเป็นนักประชาธิปไตย
2. เพื่อการเป็นพลเมืองดี กุศุมครกุศธิดาพึงได้รับการศึกษาอยู่ในโรงเรียนจนอายุย่างเข้าปีที่ 15 เป็นอย่างน้อย
3. กุศุมครกุศธิดา พึงชวนช่วยหากความรู้และความชัดเจนอันเป็นประโยชน์

¹³กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2435 - 2507 (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2507), หน้า 341 - 342.

ต่อการประกอบอาชีพของตนสืบไปข้างหน้า

4. ในการจัดการศึกษานั้น ท่านให้จัดการศึกษาทั้งสี่ส่วนควบพร้อมกัน
คือ

(ก) จริยศึกษา ให้มีวัฒนธรรมอันดีงาม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
ยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตน

(ข) พลศึกษา ให้มีร่างกายแข็งแรงและมีอนามัยสมบูรณ์ กับทั้งมี
น้ำใจเป็นนักกีฬา

(ค) พุทธิศึกษา ให้มีปัญญาความรู้ความสามารถใช้ดุลยพินิจ เกี่ยว
กับการงานโดยทั่วไป

(ง) หัตถศึกษา ให้มีความเคยชินและความอดทนหนักเพียรในการ-
ใช้มือปฏิบัติงาน เพื่อเป็นรากฐานของการประกอบสัมมาอาชีพ¹⁴

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503

ตามแผนการศึกษาฉบับนี้ได้ระบุความมุ่งหมายของการศึกษาของชาติไว้ว่า

1. รัฐบาลมีความมุ่งหมายให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาตามควรแก่ศักยภาพ
เพื่อเป็นพลเมืองดี มีศีลธรรมและวัฒนธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีสุ
ภาพสมบูรณ์ มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย มีความรู้ความสามารถที่จะประกอบอาชีพและ
ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ

2. อนุบุตรอนุธิดาซึ่งได้รับการศึกษาอยู่ในโรงเรียนจนอายุ 15 ปีบริบูรณ์
เป็นอย่างน้อย

3. อนุบุตรอนุธิดาซึ่งชนชายหาความรู้และประสบการณ์อันจะเป็นประ-
โยชน์แก่การงานสืบไปข้างหน้า

4. ในการจัดการศึกษานั้น ให้จัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของ

¹⁴"คู่มือที่แล้ว", หน้า 364.

สังคมและบุคคลโดยให้สอดคล้องกับแผนเศรษฐกิจและแผนพัฒนาการของประเทศ เว้น วิชา
ใหม่

(ก) จริยศึกษา ให้มีศีลธรรมและวัฒนธรรม มีพิธีโอตัมปะ เป็น
แก่นประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว

(ข) พลศึกษา ให้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางกายและทางจิต กายถึงมี
น้ำใจเป็นนักกีฬา

(ค) พุทธศึกษา ให้มีความรู้ วิชาการ ปัญญา เพื่อการดำรงชีวิต
โดยทั่วไป

(ง) ผลิตศึกษา ให้มีทัศนคติและความรับผิดชอบในการใช้มือ
ปฏิบัติงาน เพื่อเป็นรากฐานของการประกอบสัมมาอาชีพ¹⁵

ความมุ่งหมายของการมัธยมศึกษา

การวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาความมุ่งหมายของการมัธยมศึกษา หลักฐานที่แสดงถึงความมุ่งหมายของ
การมัธยมศึกษาที่แน่นอนได้แก่ความมุ่งหมายที่กล่าวไว้ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2471 หลักสูตร
มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย พ.ศ. 2493 หลักสูตรเตรียมอุดมศึกษา พ.ศ. 2498 และ หลักสูตร
มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย พ.ศ. 2503 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2471

ตามหลักสูตรฉบับนี้ได้แสดงความมุ่งหมายไว้ว่า

๐๐2369

1. ให้มีถือเอื้อมีสไในพระพุทธรศาสนา
2. เพื่อให้วิชาหนังสือเป็นเครื่องทำให้ปัญญาแตกฉาน และเกิดความรู้กว้างขวาง
3. ให้มีความรู้ความเข้าใจในภาษาต่างประเทศ สามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์

¹⁵กระทรวงศึกษาธิการ, เอกสารการศึกษาระดับที่ 6 แผนการศึกษาแห่งชาติ (พระนคร :
โรงพิมพ์ รสม., 2504).

4. ฝึกให้เข้าใจวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา
5. ให้ความรู้ความเป็นมาของประเทศไทย
6. ให้ความรู้เรื่องราวเกี่ยวกับประเทศไทยใกล้เคียง และมีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประเท
มหาอำนาจ
7. ฝึกให้รู้จักวิธีแก้ปัญหในการคิดคำนวณ รู้จักใช้ความคิดตามลำดับเหตุผล
8. ฝึกให้มีความรู้ความเข้าใจหลักทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์
9. ให้ความรู้ความเข้าใจในสิ่งแวดล้อม ปรัชญาการทางธรรมชาติ และ หลักการทาง
วิทยาศาสตร์ที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน
10. เพื่อให้มีร่างกายสมบูรณ์ และมีใจรักการศึกษา¹⁶

หลักสูตรมัธยมศึกษาคอนคัมและคอนปลาย พ.ศ. 2493

ในระหว่างปี พ.ศ. 2490 ถึง 2493 ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรอีกครั้งหนึ่ง ซึ่ง
เป็นความพยายามที่จะปรับการศึกษาให้เข้ากับสภาพการของโลกภายหลังมหาสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่ง
ได้กำหนดความมุ่งหมายของการมัธยมศึกษาไว้ดังนี้

1. ฝึกให้ความนับถือเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา กับได้ปฏิบัติกิจที่ดีงามประพฤติดี
2. มุ่งในทางปฏิบัติให้มีกริยามารยาทเรียบร้อย
3. อบรมให้มีคุณสมบัติในอุปนิสัย
4. ให้ความรู้ปฏิบัติหน้าที่ต่อโรงเรียน ครอบครัว และ ประชาคม
5. ให้ความรู้หน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อชาติพระมหากษัตริย์ และ รัฐธรรมนูญ
6. ให้อ่านหนังสือเป็นเครื่องทำให้ปัญญาแตกฉาน และ ให้เกิดความรู้กว้างขวางยิ่ง
ขึ้นไปในภายหลัง โดยถือเอาหนังสือ และ การอ่านเป็นครูสืบไป
7. ให้ความรู้ภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นรากฐานสำหรับการเรียนเพิ่มเติม และ เพื่อ

---

¹⁶กระทรวงธรรมการ, หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2471 (พระนคร: โรงพิมพ์
กรมตำรา, 2471)

- ช่วยการศึกษารัฐอื่น ๆ
8. ฝึกให้มีความอดทน ความละเอียดถี่ถ้วน ความรวดเร็ว ความถูกต้องตามลำดับ เหตุผล ความมั่นใจ และ ฝึกให้เคยชินต่อการผจญและการแก้ปัญหา
  9. ให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในทางปฏิบัติ และ เป็นพื้นฐานของการศึกษาในขั้นสูงต่อไป
  10. ให้ความสนใจและสังเกตธรรมชาติที่แวดล้อมตนอยู่
  11. ให้รู้จักเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศไทย รู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรในประเทศ ส่งเสริมการบำรุงรักษาและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้ได้ประโยชน์ยิ่งขึ้น
  12. ให้รู้เรื่องความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศใกล้เคียง
  13. ให้รู้จักบ้านเมืองไทยว่าเป็นมาอย่างไร เพื่อให้เกิกรักบ้านเกิดเมืองนอนและบำรุงให้เจริญถาวร
  14. ให้รู้เรื่องของชาติใกล้เคียง และ ชาติมหาอำนาจที่มีกัรติดต่อกับประเทศไทย
  15. ปลูกฝังนิสัยให้รักขานามัย และ ปฏิบัติตนให้แข็งแรง นึกถึงความปลอดภัยของตนเองและของผู้อื่น
  16. ฝึกให้มีความรักความสวยงามและความละเอียดประณีต
  17. ใ้เชิดเชลยเป็นเรีงและรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
  18. ฝึกให้มีความรักการงาน มีความริเริ่ม และสนใจในการประดิษฐ์
  19. อบรมให้รู้ความสำคัญของหมู่คณะ และ ให้รู้จักหน้าที่ของตนในการปฏิบัติร่วมกับผู้อื่น
  20. อบรมให้มีความรักการศึกษาที่มีระเบียบ
  21. ให้รู้จักสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทย และ ความจำเป็นที่จะต้องช่วยกันส่งเสริมฐานะของคนไทย และ ประเทศไทยในทางเศรษฐกิจ
  22. ให้รู้หน้าที่ในฐานะเป็นประชากรของโลก¹⁷

---

¹⁷ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรมัธยมศึกษาคอนต้นและตอนปลาย พ.ศ. 2493 (พระนคร: โรงพิมพ์รัฐสภา, 2493)

หลักสูตรเตรียมอุดมศึกษา พ.ศ. 2498

ในปี พ.ศ. 2498 ได้มีการเปลี่ยนแปลงเฉพาะหลักสูตรของเตรียมอุดมศึกษา มูลเหตุที่เปลี่ยนนั้นเป็นเพราะเหตุว่า ชั้นเตรียมอุดมศึกษาภายหลังห้าปี เป็นเตรียมอุดมศึกษาอย่างแท้จริง ไม่มีนักเรียนเป็นจำนวนไม่น้อยซึ่งเมื่อจบเตรียมอุดมศึกษานี้แล้วก็มีโอกาสเข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัย ได้ไปทำงานประเภทต่าง ๆ อีกนับหนึ่งเตรียมอุดมศึกษากลับไปเป็นชั้นมัธยมบริบูรณ์เช่นเดียวกับสมัย ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง หลักสูตรที่ถึงความมุ่งหมายเพื่อต่อมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะจึงไม่เหมาะสม อีกประการหนึ่ง โอกาสที่จะศึกษาต่อถึงชั้นเตรียมอุดมศึกษานี้มีมากกว่าแต่ก่อน นักเรียนที่แม้ จะมีเจ้าตัวก็พยายามจะเข้าศึกษาในระดับนี้ จึงจำเป็นต้องปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับระดับสติปัญญาและความถนัดของเด็กเหล่านี้ ¹⁸

สาระสำคัญของความมุ่งหมายของหลักสูตรฉบับนี้ดังนี้

1. เพื่อให้การศึกษาเป็นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการศึกษาในระดับสูงต่อไป
2. เพื่อสำรวจความถนัดของเด็กแต่ละคน
3. ให้ความสามัคคีในสุนทรียภาพของวรรณคดีไทย
4. ส่งเสริมในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากหนังสือประเภทต่าง ๆ
5. ให้สามารถใช้ภาษาไทยเป็นสื่อในการติดต่อ
6. ให้สามารถใช้ภาษาต่างประเทศให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และเป็นพื้นฐานในการเรียนต่อได้
7. ให้ความรู้พื้นฐานในการศึกษาวิชาคณิตศาสตร์ชั้นสูง และ วิชาที่ต้องการใช้คณิตศาสตร์
8. ยักให้มีความสังเกต
9. ให้รู้จักความเป็นมาของโลก และ มนุษย์ ตลอดจนการประกอบอาชีพ

---

¹⁸กรมวิชาการ, เอกสารจุดพัฒนาทางการศึกษา อันดับที่ 2 ความเป็นมาของหลักสูตรสามัญศึกษา (พระนคร : โครงการพัฒนาการศึกษา, 2504), หน้า 50.

10. ให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของชาติไทย ตลอดจนความสัมพันธ์กับต่างประเทศ
11. ให้ความรู้ความเข้าใจความเป็นมาในอดีต ทางสังคม ทางวัฒนธรรม และ สภาพปัจจุบันทางการ เมืองของชาติต่าง ๆ
12. ให้เป็นผู้มีศีลธรรมอันดี และ เลื่อมใสในศาสนา
13. ให้ความรู้เบื้องต้นในทางเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน
14. ให้รู้ทฤษฎีและหลักเบื้องต้นของวิทยาศาสตร์และ ประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน
15. เพื่อเตรียมตัวออกไปประกอบอาชีพตามควรแก่โอกาส
16. ให้ความรู้ความเข้าใจในศิลปะ และรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
17. ฝึกให้มีความกตัญญู เริ่มสร้างสรรค์¹⁹

หลักสูตรมัธยมศึกษา พ.ศ. 2503

ตามหลักสูตรปัจจุบัน พ.ศ. 2503 ได้กำหนดความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. ให้ความแจ่มชัดทางจินตนาการ มีความกตัญญูเริ่มสร้างสรรค์
2. ให้สามารถใช้ภาษาไทยเป็นสื่อในการติดต่อ และ เป็นเครื่องช่วยในการประกอบอาชีพ
3. ให้ความรู้ภาษาไทยเพียงพอที่จะศึกษาต่อ หรือ สำหรับค้นคว้าด้วยตนเองได้
4. ให้ความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลป และ สุนทรียภาพของวรรณคดีไทย และ เกิดความรู้สึกรักที่จะเจริญและทำนุบำรุงภาษาไทย
5. เพื่อความแจ่มชัดในทางความรู้และสติปัญญาของผู้เรียน
6. เพื่อให้มีพื้นฐานในการที่จะศึกษาในชั้นสูงต่อไป
7. เพื่อให้มีความเข้าใจในวัฒนธรรมของชนชาติซึ่งเป็นเจ้าของภาษาตามสมควร

---

¹⁹ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรเตรียมอุดมศึกษา พ.ศ. 2496 (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2498)

8. ใ้มีความรู้ความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม
9. ใ้มีความรู้ความเข้าใจความเป็นมาในอดีต ทางสังคม ทางวัฒนธรรม และสภาพปัจจุบันทางการเมืองของชาติต่าง ๆ
10. ใ้เข้าใจซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะธรรมชาติและวัฒนธรรม และ ปฏิบัติตามด้วยความจริงใจ
11. ใ้มีความรู้ความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับการผลิต การบริโภคและการสงวนทรัพยากรของสังคม
12. ใ้รู้จักเคารพสิทธิและความคิดเห็นของผู้อื่น โดยไม่คำนึงถึง เชื้อชาติ ศาสนาฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคล ตลอดจนสิทธิหน้าที่ความรับผิดชอบ ซึ่งพลเมืองแต่ละคนพึงมีต่อประเทศชาติของตนและสังคมประชาธิปไตย
13. ใ้รู้จักเหตุผล เข้าใจหลักการและระเบียบวิธีในการแก้ปัญหา และ รู้จักประเมินผล
14. ใ้มีทัศนคติทางวิทยาศาสตร์
15. ใ้รู้จักสงวนทรัพยากรธรรมชาติ
16. ใ้สามารถนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปช่วยสร้างสุขภาพ สุจริตใจ ความเป็นอยู่ทางสังคม และ ตนเอง
17. ใ้มีความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ
18. ใ้ฝึกฝนใ้มีทักษะ สมานธิ การสังเกต และความคิดตามลำดับเหตุผล ความมั่นใจ ตลอดจนแสดงความรู้สึกนึกคิดนั้นออกมาเป็นระเบียบ ง่าย สั้น และ ชัดเจนใ้มีความประณีต ละเอียคลี่ถ้วน
19. ใ้เสริมพัฒนาการทางกาย ทางจิต อารมณ์ และ สังคม
20. ใ้ใ้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
21. ใ้เสริมความมั่นใจ เป็นนักกีฬา ใ้ใ้สามารถดำเนินชีวิตร่วมอยู่ในสังคมด้วยดี
22. ปลูกฝังนิสัยใ้ใ้เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

23. ส่งเสริม ให้รู้จักเคารพ รับผิดชอบต่อสวัสดิภาพของชุมชน ช่วยการร่วมมือช่วยเหลือ และ ป้องกัน
24. เพื่อให้เกิดความเข้าใจและนิยมนองตั้งในกิจประจำชาติและกิจสากล
25. เพื่อสำรวจความถนัดและความสนใจของเด็กในสิ่งประเภทต่าง ๆ แล้วจะให้เป็นแนวทางที่จะส่งเสริมให้เด็กมาค่อไปในการฝึกหัดเป็นอาชีพให้เหมาะสม
26. เพื่อเตรียมตัวออกไปประกอบอาชีพให้สามารถแก้ตัวภาพ
27. เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจและรู้คุณค่าของสังคม เสริมธุรกิจ ในระบอบประชาธิปไตย
28. เพื่อสำรวจว่ามีความสนใจและความถนัดในด้านธุรกิจ
29. เพื่อพัฒนาบุคคลลักษณะที่เหมาะสมสำหรับวงการ ธุรกิจและสังคม²⁰

ข้อเขียนของนักการศึกษาไทยเกี่ยวกับความมุ่งหมายของการศึกษา

ดร. ญู แสงทักดิ์ ได้เขียนเกี่ยวกับความมุ่งหมายของการศึกษาไทยในปัจจุบันไว้ว่าการศึกษาไทยในปัจจุบันสนองความต้องการของเด็ก และ เยาวชน และให้มีชีวิตอยู่ในสังคมโดยสมบูรณ์ ให้ส่งเสริมความเท่าเทียมของสังคม และ ส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของประเทศ ดังจะต่อไปนี้

1. ให้มีความชำนาญในการใช้ภาษาไทย คือ การอ่าน เขียน พูด และ ฟังภาษาไทย และสามารถใช้ตัวเลขในการ บวกลบ คูณหาร ได้ตามลำดับชั้นการศึกษา และ ให้มีความรู้ภาษาอื่น ๆ จำเป็น
2. ให้มีความรู้ความเข้าใจในวิทยาศาสตร์ เข้าใจอิทธิพลของวิทยาศาสตร์ที่มีต่อ มวลมนุษย์ เข้าใจข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับธรรมชาติของโลก และ ธรรมชาติของตน
3. ให้มีความคิดอย่างมีเหตุผล ค้นคว้าหาเหตุผลและข้อเท็จจริง รู้จักใช้ความคิด และ แสดงเหตุผลของตนเอง รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักการเลือกและการตัดสินใจ
4. ให้รักษาสถาบันของชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ เข้าใจสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบ

²⁰กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรมัธยมศึกษาคอนกรีตและตอนปลาย พ.ศ. 2505 (พระนคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์, 2505)

ของประชาชนในสังคมประชาธิปไตย มีความรู้ตรงต่อหน้าที่ และ มีความเอาใจใส่ที่จะปฏิบัติโดย
ภาระข้อผูกพันที่ก่อสังคม และ ยึดมั่นในความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวของชาติ

5. ให้มีความสามัคคีในคุณค่าของจริยธรรม ศีลธรรม กฎหมาย มีระเบียบประเพณีที่ดีงาม
ของชาติ ให้รู้สึกถึงความภาคภูมิใจที่เกิดขึ้นเป็นคนไทย รักษาความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวของชาติ และ
รักษาภคาวินัยธรรมของไทยไว้มิให้เสื่อมสูญ

6. ให้รู้จักสร้างความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งของสังคมส่วนรวม มีความรัก
นิยมนอกครอบครัว และ ให้การรักษามรดกแก่เด็กเพื่อเป็นประชาชนที่ดี

7. ให้มีความร่วมมือกับหมู่คณะ รู้จักแพ้ ชนะ และ อภัย เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เข้าใจความ
แตกต่างของบุคคลในเรื่องความรู้ความสามารถ ความถนัดเห็น ความเชื่อถือ และ การอาชีพ ญาติพี่น้อง
และเกียรติศักดิ์ของผู้อื่น

8. ให้เข้าใจโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทย ให้ทุกคนประกอบอาชีพเป็นผลิตผลของ
กิจการกรดมียอย่างถูกต้อง ตระหนักถึงความสำคัญของการเกษตรกรรม พาณิชยกรรมและ อุตสาหกรรม
และรู้จักประหยัดและใช้จ่ายทรัพย์สินในทางที่ควร มีความเข้าใจในคุณค่าที่ได้รับในฐานะ ผู้บริโภค
และผลที่จะความมาทางค่าน้ำภาษีของชาติ

9. ได้เข้าใจถึงการผลิตในแต่ละท้องถิ่นและของชาติ เพื่อประโยชน์ในการเสริมสร้างสิ่ง
มีคุณภาพเศรษฐกิจ รู้จักบทบาทและหน้าที่ของบุคคลผู้ทำงานประกอบอาชีพต่าง ๆ เข้าใจความเฉพาะ
ของของแต่ละบุคคลทางด้านความสามารถ พักแนคติ และโอกาสในการประกอบอาชีพ และ รู้งานอาชีพสำ
ชาติต่าง ๆ เพื่อเลือกให้เหมาะสมกับตน ใฝ่ใฝ่หาความรู้วิชาอื่นเพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ และ
มีความริเริ่ม มีพินัยคติและกิจใฝ่ใฝ่ในการประกอบอาชีพ ตามภาระข้อผูกพันที่ก่อสังคม

10. ให้รู้จักสามัคคีในคุณค่าของความงามทางศิลปะและธรรมชาติ ความไพเราะของ สบ
ตรี นาฏศิลป์ และ วรรณคดี และให้สามารถแสดงออกได้อย่างถูกต้องตามความสามารถและ ความถนัด
ทั้งนี้ให้คนไทยรู้จักและส่งเสริมในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย ชัดเป็นเครื่องแสดงถึง ความ
เจริญก้าวหน้าทางวัฒนธรรมของชาติไทย

11. ให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ให้มีความเข้มแข็ง อุตุน มีกินพอควร แก่
ใจและหันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำรงชีพ และการปฏิบัติหน้าที่การงานตามที่ได้รับมอบหมาย ให้รู้

จัดให้ความเข้าใจจิตวิทยาในชีวิตประจำวัน เพื่อปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและกายเปลี่ยน... ฆางเส็งตง ใ้รู้จักควบคุมสติอารมณ์ และมีสติสัมปชัญญะ ใ้รู้จักการกีฬา การระมัดระวังความปลอดภัย และการใช้กำลังร่างกายอย่างเฉลียวฉลาด ส่งเสริมกีฬาสากล กีฬาประจำชาติ และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ทั้งเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม²¹

ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ กล่าวว่าการศึกษามุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อที่จะอบรมนักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่ดี มีความสัจย์สุจริต มีศีลธรรม เป็นคนเมืองดี มีความคิดตรอง ทำชอบ ประพฤติชอบ
2. ควรจะอบรมนักเรียน รวมถึงนักศึกษามหาวิทยาลัยใ้รู้จักใ้รู้ความเสีย ใ้รู้จักบำรุงสติปัญญาใ้เจริญแฉดง เพื่อทำางวิชาการใ้แตกฉานและลึกซึ้ง นำมาใช้เป็นประโยชน์ แก่ตนและแก่ประชาคม
3. ฝึกนักเรียนใ้สามารถมีความรู้สำหรับใ้ประกอบสัมมาอาชีวะ เสียงชีวิตของตน และครอบครัวโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น²²

ดร.สาโรช บัวศรี และคณะใ้ทำการศึกษาถึงวัตถุประสงค์ของการมัธยมนศึกษาไทย ใ้เสนอแนะใ้ดังมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ใ้เป็นผู้ที่มีสุนทรีย์อันดีทั้งทางกายและทางจิต
2. ฝึกใ้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล และสามารถแสดงความคิดเห็นของตนออกมาใ้ผู้อื่นเข้าใจได้ สามารถอ่านและฟังอย่างเข้าใจ
3. ใ้มีความสามชั่งในสุนทรียภาพ
4. ใ้ใ้มีความเข้าใจใ้ในวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ความสำคัญของวิทยาศาสตร์ ที่มีต่อชีวิตมนุษย์ และรู้เรื่องราวข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ เกี่ยวกับธรรมชาติของโลกและมนุษย์
5. ฝึกใ้ใ้มีทักษะ ความเข้าใจ และทัศนคติใ้ในการประกอบอาชีพ และใ้ใ้มีความขยัน

²¹สำนักงานวางแผนการศึกษา, ประมวลผลความการวางแผนการศึกษา อันคับคั่ง 13 (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2511), หน้า 267-269.

²² "คนหลังมือแล้ว", หน้า 12.

ฉบับเต็ม เพื่อให้ประสบการณ์ในชั้นที่ขณะและความรู้เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ

6. ให้เป็นผู้ที่สามารถในการใช้จ่ายทรัพย์สินอย่างประหยัดและเหมาะสม
7. ต้องเป็นผู้รู้จักรักษาไว้ซึ่งสถาบันครอบครัว ศาสนา และ พระมหากษัตริย์
8. ให้เป็นผู้รู้จักสิทธิ หน้าที่ และ ความรับผิดชอบของตนเองที่มีต่อสังคมประชาชาติไทย และ ปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน และ ของประเทศ
9. ให้เป็นผู้ที่มีศีลธรรม คุณธรรม รักความยุติธรรม มีความรักชาติ รักในความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และการอยู่ร่วมกัน
10. ให้เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดี มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย รู้จักความเป็นผู้นำ และการให้ความร่วมมือ
11. เป็นผู้ที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ
12. ให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อสร้างไว้ซึ่ง มิตรภาพ ความสงบสุข และ ความก้าวหน้า
13. เป็นผู้ที่รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์²³

การวิเคราะห์ความมุ่งหมายของการศึกษา

จากความมุ่งหมายที่ได้เสนอไปแล้ว สามารถสรุปความมุ่งหมายของการศึกษาได้เป็น 4 ด้านคือ

1. ด้านความรู้
2. ด้านสังคม
3. ด้านส่วนตัว
4. ด้านอาชีพ

1. ด้านความรู้ เป็นความมุ่งหมายที่ต้องการให้ผู้เรียน

- 1.1 มีความรู้พื้นฐานเพื่อการเรียนในระดับสูงขึ้นไป
- 1.2 มีความรู้รอบตัว โลกแก่ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงต่าง ๆ
- 1.3 มีความสามารถในการแก้ปัญหา
- 1.4 มีความสนใจใฝ่หาความรู้
2. ด้านสังคม เป็นการให้การศึกษากับผู้ให้เรียน
2.1 ความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้แก่การรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
- 2.2 ความสัมพันธ์กับชุมชน โดยการเรียนรู้จักนำมาเสนอแนะให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม
- 2.3 ความสัมพันธ์กับชาติบ้านเมือง ได้แก่การมีความรักชาติ ประพฤติตนสมเป็นพลเมืองดีของชาติตามวิถีทางประชาธิปไตย
- 2.4 ความสัมพันธ์กับโลก ได้แก่การศึกษเกี่ยวกับเรื่องราวของประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอื่น ๆ
3. ด้านส่วนตัว เป็นการให้การศึกษากับ สุขภาพอนามัย อารมณ์ จริยศาสตร์ และสุนทรียศาสตร์
3.1 สุขภาพอนามัย ได้แก่การ เป็นผู้ที่มีสุขนิสัยอันดี และมีสุขภาพที่ดี
- 3.2 อารมณ์ ได้แก่การ เป็นผู้ที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความรับผิดชอบ และมีระเบียบวินัยดี
- 3.3 จริยศาสตร์ ให้เป็นผู้รู้จักปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม
- 3.4 สุนทรียศาสตร์ ได้แก่การรู้จักแสวงหาความเพลิดเพลินในทางที่เหมาะสม มีความซาบซึ้งในศิลปะ
4. ด้านอาชีพ เป็นความมุ่งหมายที่ต่องการให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับ
4.1 ความสนใจต่ออาชีพ ได้แก่มีความสามารถในการเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสม

- 4.2 การใช้จ่ายทรัพย์สิน ได้เป็นผู้รู้จักประเภทและใช้ทรัพย์สินในทางที่เหมาะสม
- 4.3 งานภายในบ้านและครอบครัว ได้แก่การทำงานบ้านและส่งเสริมเศรษฐกิจภายในครอบครัว
- 4.4 การเตรียมตัวเพื่ออาชีพ ได้แก่การรู้จักมีทัศนคติเอง มีความซื่อสัตย์ซื่อสัตย์ มีความสามารถในการทำงานทั้งเป็นรากฐานในการประกอบอาชีพ

24

Q - methodology

การเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยนี้ ได้ใช้วิธี Q - methodology เก็บรวบรวมข้อมูลและตีพิมพ์ในวารสาร โดยสรุปเกี่ยวกับ Q - methodology ไว้ดังนี้

Q - methodology เป็นชื่อของวิธีการวัดทางจิตวิทยาที่ วิลเลียม สตีเฟนสัน (William Stephenson)²⁵ เป็นผู้คิดค้น สตีเฟนสันกล่าวว่า Q-methodology สามารถใช้วัดพฤติกรรมของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เช่น การระลึกถึงประสบการณ์ในอดีต การนึกถึงสิ่งที่พัฒนาจากประสบการณ์ การถือความหมาย²⁶ เป็นต้น Q-methodology นี้สามารถนำไปใช้ในการวัดทางจิตวิทยาสังคม (Social-Psychology) self-psychology บุคลิกภาพ และ อื่น ๆ ได้

ศัพท์ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ Q-methodology คือ

²⁴

Fred N. Kerlinger, Foundations of Behavior Research (New York : Holt, Reinhart and Winston, Inc., 1966), pp. 581-598.

²⁵

William Stephenson, The Study of Behavior: Q-Technique and It's Methodology (Chicago: The University of Chicago Press, 1964)

²⁶

Ibid., p. 68.

Q - technique

Q - Sort

Q-technique เป็นการนำเอา Q-methodology ไปใช้ ซึ่งมักจะใช้แก่การจัดเรียงและ
เรียงการจักเลือก (sorting) นี้ว่า Q-Sort

Q-technique เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการจัดอันดับความสำคัญของสิ่งต่าง ๆ และมีการ
หาค่าอันดับเป็นตัวเลข (weight) เพื่อการคำนวณในทางสถิติ ด้วยวิธีการนี้ เราอาจหาสหสัมพันธ์
ระหว่างบุคคลกับบุคคล กลุ่มกับกลุ่ม หรือระหว่างตัวประกอบหลาย ๆ ตัวได้

ในการใช้จัดอันดับความสำคัญของวัตถุประสงค์หรือเกณฑ์ต่าง ๆ มีวิธีการดังนี้

1. พิจารณาข้อความที่ต้องการให้ผู้ตอบจัดอันดับความสำคัญลงในบัตร
2. ในกรณีที่มีบัตรมากอาจไม่สะดวกในการจัด วิธีทำให้ง่ายขึ้นคือ จัดบัตรเป็นกอง ๆ ตาม
ความสำคัญแล้วแต่เกณฑ์ที่ตั้งไว้ในการทำกรวิจัยครั้งหนึ่ง ๆ
3. ในการจัดอันดับมักจะเรียงจากอันดับที่เห็นด้วยมากที่สุดไปยังน้อยที่สุด
4. กำหนดค่าคะแนนให้แก่อันดับต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการคำนวณทางสถิติ

วิธีการสร้างข้อความมีอยู่ 2 แบบ

1. Unstructured Q-Sort ใช้แก่การรวบรวมข้อความโดยไม่ว่าหนึ่งถึงตัวแปร หรือ
ประกอบที่เฉพาะเจาะจง แต่พยายามจัดข้อความให้มีลักษณะเป็นไปในทางเดียวกัน ด้วยวิธีการนี้ จะ
ต้องสร้างข้อความได้มาก ๆ แล้วจึงรุ่มตัวอย่างเอาตามที่ต้องการ วิธีนี้ใช้กันแพร่หลายมาก

2. Structured Q-Sort เป็นวิธีการจัดทำข้อความโดยอาศัยทฤษฎี หรือ สมมุติฐาน ที่ตั้ง
ขึ้น Q-Sort ชนิดนี้มักใช้เพื่อทดสอบ "ทฤษฎี" หรือ "สมมุติฐาน" ซึ่งอาจมีตัวแปรเพียงตัวเดียว หรือ
มากกว่าหนึ่งตัวขั้นไม่ก็ได้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้ Q-technique เช่นเดียวกับ-
แต่ได้ดัดแปลงลักษณะการเสนอข้อความในการเลือก กล่าวคือ แทนที่จะพิมพ์ข้อความลงในบัตรและ จัด
บัตรเหล่านั้นออกเป็นกอง ๆ ตามความสำคัญ ผู้วิจัยได้จัดพิมพ์ข้อความทั้งหมดที่ต้องการให้ผู้ตอบเลือก
ลงในแบบสอบถามความกิตเห็น ทั้งนี้เป็นการดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสมแก่สภาวของการสังเกตและการเก็บ

รวบรวมข้อมูล อีกตั้งผู้ตอบจะตอบได้สะดวกขึ้น

เพื่อทดสอบว่า เครื่องมือที่ได้สร้างขึ้นนั้นมีความเชื่อถือได้มากน้อยเพียงไร ผู้วิจัยได้นำเครื่อง
วัดไปทดสอบกับครูในสถาบันฝึกศึกษาระดับหนึ่งและครูมัธยมอีกแห่งหนึ่ง แล้วนำมาคำนวณหาความเชื่อถือได้
ปรากฏว่าสหสัมพันธ์ของความเชื่อถือได้เท่ากับ 0.9386 ซึ่งแสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อถือได้สูง

งานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

ในปี ค.ศ. 1959 ลอเรนซ์ ลัมเบิดยูเจีย คาวนีย์ (Lawrence Wm. Downey)²⁶ ได้ทำการสำรวจ
ความคิดเห็นของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ เกี่ยวกับการะกิจของการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยนำ
แนวคิดอุปสรรคในการวิจัยไว้ดังนี้ คือ

1. ความมุ่งหมายของการศึกษาของประเศสหรัฐอเมริกาไม่แน่นอนอย่างจริงจัง
2. เพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับความมุ่งหมายของการศึกษา

ในการนี้ คาวนีย์ ได้ทำการสำรวจและวิเคราะห์ความมุ่งหมายของการศึกษาในสหรัฐอเมริกา
ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และได้ใช้ Q-Sort เก็บรวบรวมข้อมูลสอบถามความคิดเห็นชาวอเมริกา ผลของ
การวิจัยมีดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการศึกษาของสหรัฐอเมริกาสรุปได้ 4 ด้าน คือ
  - 1.1 ด้านความรู้ ได้แก่การมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ที่สุภาพ สามารถนำความรู้ ที่ได้
ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน รู้จักการแก้ปัญหาและมีความใฝ่ใจในการแสวงหาความรู้
  - 1.2 ด้านสังคม ต้องการให้ผู้เรียนได้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ปฏิบัติตนเป็น
พลเมืองดี มีความจงรักภักดีต่อประเทศชาติ และเห็นความสำคัญของความร่วมมือระหว่างชาติ
  - 1.3 ด้านส่วนตัว เป็นความมุ่งหมายที่ต้องการให้ผู้เรียนมีสุขภาพดี ทั้งร่างกายและ
ทางจิต มีจรรยาบรรณที่ดีงาม และ รู้จักใช้เวลาว่าง ให้เป็นประโยชน์
  - 1.4 ด้านอาชีพ ได้แก่การฝึกฝนให้ผู้เรียนสนใจในงานอาชีพ รู้จักเตรียมตัวเพื่ออา
ชีพ รู้จักใช้จ่ายทรัพย์สินในทางที่เหมาะสม

Lawrence Wm. Downey, The Task of Public Education: The Perceptions
of People (Chicago: Midwest Administration Center, The University of Chicago,
1960)

๒. ในส่วนที่เกี่ยวกับความคิดเห็นของอเมริกันเกี่ยวกับความมุ่งหมายของการให้การศึกษา
ชนชั้นที่เป็นนักการศึกษาและไม่ใช่นักการศึกษาเห็นว่า การให้การศึกษาควร เน้นด้านความรู้มากที่สุดและ
ด้านสังคมได้รับการพิจารณาว่ามีความสำคัญน้อยกว่าด้านอื่น ๆ

ในปี ค.ศ. 1968 ราล์ฟ คัมเบิลยู ไทเลอร์ (Ralph W. Tyler)²⁷ ได้ทำการศึกษา เกี่ยว
กับวัตถุประสงค์ของโรงเรียนในอเมริกา ผลปรากฏว่าในสมัยเริ่มแรกนั้น วัตถุประสงค์ของการ ให้
การศึกษาแก่ประชาชนอเมริกันมีอยู่ ๒ ประการ คือ เพื่อพัฒนาความสามารถของแต่ละบุคคล และ เพื่อ
ให้ประชาชนอเมริกันสามารถอ่านออกเขียนได้

ในปัจจุบัน วัตถุประสงค์ของการให้การศึกษาได้เพิ่มขึ้นจากเดิม คือ

1. เพื่อยกระดับของสังคม
2. เพื่อเตรียมตัวในลักษณะอาชีพ
3. ให้แก่ผู้ที่มีความเข้าใจในการเลือกสื่อของภูมิทวีโลก
4. ให้เป็นผู้รู้จักแสวงหาความรู้
5. ให้แก่ผู้ที่มีความสนใจในการศึกษาเพิ่มเติม

ในปี ค.ศ. 1968 Richard Michael Carrabine²⁸ แห่งมหาวิทยาลัยอินดีแอนา ได้ทำ
การวิจัยโดยมุ่งวิเคราะห์ข้อความทางปรัชญาการศึกษาและวัตถุประสงค์ของกลุ่มโรงเรียนที่อื่น ชื่อว่า
North Central Association พิจารณาในด้าน

1. ภาษาที่ใช้ว่าชัดเจนพอที่จะเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนได้หรือไม่
2. ข้อความปรัชญาทางการศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ต่างกันหรือไม่
3. เพื่อนำวิธีการในการที่จะเขียนข้อความปรัชญาของโรงเรียนให้มีคุณค่า ในทาง

²⁷ Educational Administration Abstracts, (Vol. 4, No. 2 Fall, 1969) p. 57.

²⁸ Dissertation Abstracts, (Vol. 29 April, 1969) p. 3318-A.

วิธีดำเนินการ

มีโรงเรียน 69 โรงเรียนจำนวน 75 โรงเรียน ใน North Central Association มี 19 รัฐ ที่ให้ความร่วมมือในการกรอกข้อความต่อไปนี้

1. เอกสาร เกี่ยวกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน
2. รายละเอียดเกี่ยวกับโรงเรียน และ ชุมชน
3. รายละเอียดเกี่ยวกับโปรแกรมการสอน

การวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาข้อความปรัชญาและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน 25 โรงเรียนในมลรัฐอินเดียนา ซึ่งเป็นสมาชิกของ North Central Association ได้ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารที่ได้จากโรงเรียนต่าง ๆ ส่งมา และได้แปลข้อมูลออกมา พอสรุปผลได้ดังนี้

ผลจากการวิเคราะห์

1. โรงเรียนส่วนมากมีความเห็นพ้องกับข้อความต่อไปนี้
  - 1.1 เพื่อพัฒนาเอกลักษณ์บุคคล
  - 1.2 เพื่อความเป็นพลเมืองดีในระบอบสังคมประชาธิปไตย
  - 1.3 เพื่อการดำรงชีวิต
  - 1.4 มีความเสมอภาคทางการศึกษา
  - 1.5 โปรแกรมการศึกษาตั้งอยู่บนรากฐานของความคิดแบบประชาธิปไตย
2. สาระสำคัญของวัตถุประสงค์ทางการศึกษาของโรงเรียนที่ได้รับการเลือก สอดคล้องกับมีเจ็ดหลักการทางการศึกษา (The Seven Cardinal Principles of Education)
3. ปรัชญาและวัตถุประสงค์ทางการศึกษาเมื่อแยกตาม ห้องที่ ประเภทของโรงเรียนแล้ว จะแตกต่างจากของโรงเรียนรัฐบาล
4. ปรัชญาและวัตถุประสงค์ทางการศึกษาของโรงเรียนทั่วไปโรงเรียนรัฐบาลนั้น

เฉพาะ และ เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนมากกว่า

5. มีหลักฐานไม่เพียงพอที่จะตัดสินว่าวิธีการใดที่ดีที่สุดที่จะใช้ในการเขียนปรัชญาและวัตถุประสงค์ทางการศึกษา

6. มีองค์ประกอบที่เด่นชัดที่ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญา วัตถุประสงค์ทางการศึกษา และ ประเภทของกิจกรรมของโรงเรียน

และในปี ค.ศ. 1968 Leslie Leroy²⁹ แห่งมหาวิทยาลัย Alabama ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติของครูที่มีต่อวัตถุประสงค์ทางการศึกษา โดยมีความมุ่งหมายว่า ทัศนคติของครูที่มีต่อการศึกษาย่จะเปลี่ยนแปลงหรือไม่ โดยเปรียบเทียบระยะระหว่างก่อนเข้าร่วมในการอบรมและหลังจากการที่อบรมแล้วหนึ่งปี

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ Q-Sort และกลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม การวัดทัศนคติได้ทำก่อนการเข้าร่วมอบรมและหลังการอบรม

ผลของการวิจัยปรากฏว่า ทัศนคติของครูที่มีต่อวัตถุประสงค์ทางการศึกษาเปลี่ยนแปลงได้

เมื่อ พ.ศ. 2512 นาย ประยูร อษานานาม³⁰ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูประถมและครูในสถานบันฝึกหัดครูเกี่ยวกับความมุ่งหมายของการประถมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ Q-Sort

ผลของการวิจัยปรากฏว่า ครูทั้งสองฝ่ายมีความเห็นว่าการจัดการศึกษาระดับประถมควรเน้นด้านความรู้มากกว่าด้านอื่น

²⁹

Ibid., p.3381-A .

³⁰ ประยูร อษานานาม, "การศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นของครูประถมและครูในสถานบันฝึกหัดครูเกี่ยวกับความมุ่งหมายของการประถมศึกษา" วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2512.

สรุป

การกำหนดวัตถุประสงค์ทางการศึกษาคงคำนึงถึงองค์ประกอบหลายด้าน ทั้งความต้องการของผู้เรียนและความต้องการของสังคม และวัตถุประสงค์ทางการศึกษามีพื้นฐานมาจาก สาขาวิชา หรือสาขาวิชา เช่น สังคมวิทยา จิตวิทยา ปรัชญา มานุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ และ ประวัติศาสตร์

สำหรับความมุ่งหมายของการศึกษาไทยในอดีตนั้นมิได้บังไว้แน่ชัด เท่าที่ปรากฏจากเอกสารต่าง ๆ พบว่า เป็นการึกษาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถอ่านออกเขียนได้โดยการศึกษาที่กระ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาไว้ว่า เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้ารับราชการ ในระยะเวลาต่อมาได้มีการร่างหลักสูตรทั้งระดับประถมและระดับมัธยมศึกษา โดยกำหนดความมุ่งหมายไว้ด้วย ซึ่งพอสรุปได้เป็น 4 ด้าน คือ มุ่งให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาเกี่ยวกับ

1. ด้านความรู้
2. ด้านสังคม
3. ด้านส่วนตัว
4. ด้านอาชีพ

เกี่ยวกับงานวิจัยในเรื่องความมุ่งหมายของการศึกษา ในต่างประเทศได้ทำการศึกษากันกว้างขวางมาก ในสหรัฐอเมริกา Lawrence Wm. Downey ได้ทำการวิเคราะห์ความคิดเห็นของคนอเมริกันที่มีต่อความมุ่งหมายของการศึกษา ทำให้ทราบว่า ในบรรดาความมุ่งหมายทั้ง 4 ด้าน ประชาชนอเมริกันได้ให้ความสำคัญแก่ความมุ่งหมายด้านความรู้มากที่สุด และจากงานวิจัยของ Ralph W. Tyler ได้ชี้ให้เห็นว่าวัตถุประสงค์ของการศึกษาของอเมริกันเปลี่ยนไปตามสภาพของสังคม Leslie Leroy ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติของนักการศึกษาที่มีต่อจุดมุ่งหมายของการศึกษา แสดงให้เห็นว่า ความคิดเดิมที่มีต่อจุดมุ่งหมายของการศึกษานั้นเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อบุคคลเหล่านั้นได้รับการอบรมจึรระยะเวลาหนึ่ง

ผลจากการวิจัยของ Richard Michael Carrabine ที่เกี่ยวกับ ปรัชญา และวัตถุประสงค์ของโรงเรียนใน North Central Association ที่น่าสนใจข้อหนึ่งว่า ปรัชญา วัตถุประสงค์ทางการศึกษา และ ประเภทกิจกรรมของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างไรเห็นได้ชัด